

Ярослав ЧАЙКОВСЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна, slawik1966@gmail.com, ya.chaikovskyi@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-1287-8094

Євген ЧАЙКОВСЬКИЙ

аспірант, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна,
chaikovsky26@gmail.com
ORCID ID: 0009-0007-0179-5422

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Вступ. В статті розглянуто суть фінансової стабільності та стабільності банківської системи з метою їх аналізу та розуміння. Проведено огляд та систематизовано основні підходи до трактування поняття “фінансова стабільність”. На основі аналізу трактування фінансової стабільності зарубіжними і вітчизняними вченими виокремлено два основні підходи. Прямий підхід, спрямований на визначення фінансової стабільності, і зворотний підхід, спрямований на визначення фінансової стабільності через відсутність фінансової нестабільності. Запропоновано авторське визначення поняття “фінансова стабільність”. Розглянуто суть та сформульовано авторське визначення поняття “фінансова стабільність банківської системи” відповідно до функцій банківської системи. Розглянуто взаємозв’язок між фінансовою стабільністю та фінансовою стійкістю, зокрема у контексті банківської системи.

Мета – проаналізувати основні підходи до визначення понять “фінансова стабільність” та “фінансова стабільність банківської системи”.

Методи. У дослідженні використані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання; методи теоретичного узагальнення – для висвітлення сучасних наукових теоретичних підходів до визначення понять “фінансова стабільність” і “фінансова стабільність банківської системи”; системного підходу і порівняльного аналізу – для виявлення зв’язків між фінансовою стабільністю і фінансовою стійкістю; графічний метод – для наочного відображення результатів дослідження; метод узагальнення, що дав змогу сформулювати результати дослідження.

Результати. Запропоновано визначення поняття “фінансова стабільність”. Встановлено взаємний послідовний зв’язок між фінансовою стабільністю банківської системи, економічним розвитком та безпекою держави, відсутність єдиного чіткого трактування поняття “фінансова стабільність банківської системи”. Здійснено аналіз співвідношення між фінансовою стабільністю і фінансовою стійкістю. Запропоновано трактування поняття “фінансова стабільність банківської системи”.

Перспективи. Без фінансової стабільності вітчизняної банківської системи не можливо досягнути фінансової стабільності реального сектору економіки. Тому постає важливе питання розробки нового науково-методичного підходу до оцінки фінансової стабільності банківської системи. Індикатори (показники) оцінювання фінансової стабільності банківської системи є перспективним напрямом подальших наукових досліджень.

Ключові слова: фінансова стабільність, центральний банк, Національний банк України, фінансова нестабільність, фінансова стабільність банківської системи, фінансова стійкість.

Рис.: 1, бібл.: 26.

Yaroslav CHAIKOVSKIY

Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
slawik1966@gmail.com, ya.chaikovskyi@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-1287-8094

Yevhen CHAIKOVSKIY

Postgraduate student, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
chaikovsky26@gmail.com
ORCID ID: 0009-0007-0179-5422

ECONOMIC ESSENCE OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE BANKING SYSTEM

Introduction. The article examines the essence of financial stability and stability of the banking system in order to analyze and understand them. The main approaches to interpreting the concept of “financial stability” were reviewed and systematized. Based on the analysis of the interpretation of the category “financial stability” by foreign and domestic scientists, two main approaches are distinguished. A forward approach aimed at determining financial stability and an inverse approach aimed at determining financial stability through the absence of financial instability. The author's definition of the concept of “financial stability” is proposed. The author's definition of the concept of “financial stability of the banking system” in accordance with the functions of the banking system is considered and formulated. The relationship between financial stability and financial sustainability, particularly in the context of the banking system, is considered and their analysis is carried out.

The purpose of the article is to analyze the main approaches to defining the concepts of “financial stability” and “financial stability of the banking system”, as well as to establish the key approaches of scientists to their interpretation.

Methods. In solving the tasks, general scientific and special cognitive methods were used. The theoretical and methodological basis of the research was the economic works of foreign and domestic researchers and specialists, who shed light on the issue of financial stability management and forecasting the functioning of banking systems. The following methods were used in the research process: theoretical generalization, the possibilities of which were used to generalize modern scientific theoretical approaches to defining the concepts of “financial stability” and “financial stability of the banking system”; system approach and comparative analysis - to identify connections between financial stability and financial sustainability; graphic method - for

visual display of research results; method of generalization, which made it possible to formulate the results of the study.

Results. *An analysis of the definitions of the concept of “financial stability” by foreign and domestic scientists was carried out, which made it possible to distinguish two approaches to its interpretation. A definition of the concept of “financial stability” is proposed. A mutual and consistent connection between the financial stability of the banking system, economic development and state security was noted. The absence of a single, clear interpretation of the concept of “financial stability of the banking system” was established. An analysis of the relationship between financial stability and financial sustainability was carried out. An interpretation of the concept of “financial stability of the banking system” is proposed.*

Perspectives. *Financial stability of the real sector of the economy cannot be achieved without the financial stability of the domestic banking system. Therefore, the important issue of developing a new scientific and methodological approach to assessing the financial stability of the banking system arises. Indicators of assessing the financial stability of the banking system are a promising direction for further scientific research.*

Keywords: *financial stability, central bank, National Bank of Ukraine, financial instability, financial stability of the banking system, financial sustainability.*

JEL Classification: E58, G21.

Постановка проблеми. Забезпечення стійкого розвитку економічної системи та її надійного функціонування вимагає фінансової стабільності як необхідної передумови. Протягом останніх років забезпечення фінансової стабільності та розв'язання відповідних проблем стали одними з ключових пріоритетів економічної політики держав. Ефективне функціонування економіки у сучасному динамічному середовищі неможливе без стабільної банківської системи, її забезпечення є фундаментом для стійкості фінансової системи країни, що утворює базу для стабільності національної економіки. Досягнення фінансової стабільності банківських систем є одним із ключових завдань центральних банків. Відсутність консенсусу у трактуванні сутності економічних понять “фінансова стабільність” і “фінансова стабільність банківської системи” обумовлена суперечністю підходів до їх визначення. Тому актуальність проблеми забезпечення фінансової стабільності банківської системи постійно посилюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань фінансової стабільності приділили увагу зарубіжні й українські науковці. Зокрема, Дж. Чант [1], Е. Кроккет [2], Е. Девіс [3], Р. Фергюсон [4], М. Фут [5], А. Лардж [6], Ф. Мишкін [7], Т. Паддоа-Скіоппа [8], Дж. Шиназі [9] аналізують теоретико-методологічні засади визначення поняття “фінансова стабільність”. Дослідження українських вчених у галузі забезпечення фінансової стабільності банківської системи, зокрема праці Я. Белінської [11], В. Биховченко [11], Ю. Гаркуші [14], О. Дзюблюка [12], Ж. Довгань [13], В. Коваленко [14], Я. Коріньок [15], А. Кузнєцової [16], А. Лазні [17], Р. Михайлюк [12], В. Міщенко [10], С. Науменкової [10], Н. Погореленко [16; 18], М. Романяк [19], Т. Стечишин [20], А. Фалюти [21], П. Шпіка [22], узагальнили теоретичні підходи до сутності поняття “фінансова стабільність банківської системи” та виявили її ознаки. Подальший розвиток концептуальних, методологічних і практичних досліджень у цьому напрямі

обумовлене потребою уточнення сутності й особливостей забезпечення фінансової стабільності банківської системи, а також конкретизації показників для її оцінки.

Мета статті полягає в аналізі основних підходів до визначення понять “фінансова стабільність” та “фінансова стабільність банківської системи”.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття фінансової стабільності є складним через його вплив на всі галузі національної економіки та фінансову систему. Зміни у фінансовому стані будь-якого сектору реальної економіки або складової фінансової системи мають вплив на фінансову стабільність економіки в цілому.

Концепція фінансової стабільності виникла в результаті серії системних фінансових криз, які поширилися у світі у 1990-х рр. Умови бурхливого розвитку економічної глобалізації, лібералізації потоків капіталу та відкриття національних ринків фінансових послуг для зарубіжного капіталу призвели до накопичення фінансових дисбалансів, які періодично спричиняли потужні фінансові кризи.

Глобальна фінансова криза 2007–2008 рр. сприяла поширенню і популяризації стратегій політики, спрямованих на визначення та зменшення системних ризиків для досягнення фінансової стабільності. Вона розкрила вразливість фінансового сектору та недоліки у роботі регуляторів, зокрема відсутність належного рівня уваги до фінансової системи загалом. Це обумовило експлозію теоретичних досліджень та розробок у галузі макропруденційної політики [23].

Питання теорії та практики забезпечення фінансової стабільності залишаються актуальними для вивчення як українськими, так і зарубіжними науковцями у галузі фінансової науки.

До цього часу не існує широко визнаного визначення фінансової стабільності,

незважаючи на те, що це поняття вивчають протягом доволі тривалого періоду. У сучасній науковій літературі виокремлюють кілька теоретичних підходів щодо дослідження фінансової стабільності.

Так, на думку Ж. М. Довгань, “на сучасному етапі сформувалися два основні напрями в економічній літературі в контексті визначення фінансової стабільності: 1) спрямовані на визначення фінансової нестабільності; 2) спрямовані на визначення фінансової стабільності” [13, с. 29].

Я. О. Коріньок вважає, що “в науковій практиці існує три підходи до визначення поняття “фінансова стабільність” [15, с. 127]:

1. Прямий підхід до визначення терміна “фінансова стабільність” заснований на розгляді його через призму функцій та характеристик, які фінансова система повинна мати за стабільного стану.
2. Зворотний підхід визначає фінансову стабільність як відсутність нестабільності.
3. Змішаний підхід передбачає використання одночасно двох попередніх підходів – прямого та зворотного – з метою досягнення найбільш точного формування визначення фінансової стабільності.

М. М. Романяк також виокремлює три основні групи підходів до трактування поняття “фінансова стабільність” [19, с. 22–23, 25]:

- 1) визначення центральних банків;
- 2) тлумачення від протилежного;
- 3) визначення, в яких зосереджено увагу на процесах перетворення заощаджень у інвестиції.

Проведений аналіз визначень поняття “фінансова стабільність” дав змогу виокремити два підходи:

- 1) прямий підхід, спрямований на визначення фінансової стабільності;

2) зворотний підхід, спрямований на визначення фінансової нестабільності.

Голова Банку міжнародних розрахунків Е. Д. Крокетт зазначає: “Фінансова стабільність означає безперерйне функціонування інститутів і ринків, які складають фінансову систему” [2, с. 2].

Американський науковець та одночасно радник фінансового департаменту Міжнародного валютного фонду (МВФ) Г. Дж. Шиназі зауважує [9, с. 8]: “У широкому сенсі фінансову стабільність можна розглядати як здатність фінансової системи: сприяти ефективному розподілу економічних ресурсів – як просторово, так і особливо міжчасово, а також ефективності інших економічних процесів (таких як накопичення багатства, економічне зростання і, зрештою, суспільне процвітання); оцінювати, розподіляти й управляти фінансовими ризиками; підтримувати свою здатність виконувати ці ключові функції – навіть під впливом зовнішніх шоків або накопичення дисбалансу – головним чином за допомогою механізмів самокоригування.

Т. Падоа-Скіоппа зазначає: “Загалом концепція фінансової стабільності зазвичай стосується збереження основних економічних функцій фінансової системи щодо спрямування заощаджень в інвестиції та забезпечення ефективного і безпечного механізму платежів”. Отже, він пропонує “визначити фінансову стабільність як стан, за якого фінансова система здатна протистояти потрясінням, не поступаючись місцем кумулятивним процесам, які погіршують розподіл заощаджень на інвестиційні можливості та обробку платежів в економіці” [8, с. 20].

М. Фут вважає, що “фінансова стабільність там, де є: (а) монетарна стабільність; (b) рівні зайнятості близькі до природного рівня економіки; (с) впевненість у загальній діяльності ключових фінансових установ

і ринків в економіці; і (d) якщо в економіці немає відносних змін цін на реальні або фінансові активи, які підриватимуть (а) або (b)” [5, с. 18]. Це визначення є одним із небагатьох, які розглядають монетарну стабільність як ключовий елемент забезпечення фінансової стабільності.

У широкому розумінні А. Лардж розглядає фінансову стабільність з погляду збереження довіри до фінансової системи [6, с. 1].

Я. В. Белінська, В. П. Биховченко розуміють “фінансову стабільність як властивість фінансової системи з мінімальними витратами змінювати основні характеристики розвитку відповідно до трансформацій економічної системи та зовнішніх впливів” [11, с. 75].

Ж. М. Довгань пропонує “тракувати фінансову стабільність як здатність банківської системи підтримувати необхідний рівень основних фінансових індикаторів, зберігати стійку рівновагу, покривати за рахунок власних коштів можливі банківські ризики та витрати, пов’язані з ними в умовах несприятливого зовнішнього середовища” [13, с. 32].

На думку Н. П. Погореленко, О. М. Сидоренко, “фінансова стабільність має місце тоді, коли система здатна ефективно розподіляти ресурси та абсорбувати шоки, запобігаючи їх здатності чинити руйнівний тиск на фінансову систему чи реальний сектор економіки саме в умовах нестабільного зовнішнього середовища” [18].

Я. О. Коріньок сформувала наступне тлумачення сутності фінансової стабільності: “Фінансова стабільність – це динамічний якісний стан фінансової системи, за якого вона здатна ефективно та безперерйно виконувати свої основні функції, навіть під впливом ендогенних та екзогенних шоків” [15, с. 129].

А. В. Лазня, вважає, що “фінансова стабільність – це стійкий стан фінансової системи країни, що дає змогу забезпечити безперебійне здійснення розрахунків в економіці, високий рівень довіри до фінансово-кредитних установ, відсутність надмірної волатильності фінансових ринків, ефективний розподіл фінансових ресурсів і можливість управління фінансовими ризиками, а також запас міцності у фінансовій системі, що дає змогу протистояти негативним економічним шокам у майбутньому та запобігати їх негативному впливу на економіку” [17].

На переконання П. Шпіка, “визначення фінансової стабільності має охоплювати кілька основних моментів. Фінансові ризики мають бути оцінені з відповідним рівнем точності та ефективно управлятися за допомогою використання новаторського підходу” [22].

“Фахівці Європейського центрального банку розглядають фінансову стабільність у широкому значенні як ситуацію, коли окремі складові або фінансова система в цілому здатні протидіяти шокам без подальшого розвитку кумулятивних процесів, що порушують трансформацію заощаджень в інвестиції, та забезпечувати проведення платіжних операцій в економіці, а у більш вузькому значенні – як стійкість окремих елементів фінансової системи, зокрема банківського сектору” [10, с. 417].

У Законі України “Про Національний банк України” зазначено: “Фінансова стабільність – стан фінансової системи, в якому вона здатна належним чином забезпечити можливість ефективно виконувати свої ключові функції, такі як фінансове посередництво та забезпечення здійснення платежів, і таким чином сприяти стійкому економічному зростанню, а також протистояти негативному впливу кризових явищ на економіку” [24].

На основі аналізу вказаних визначень можна зазначити, що наріжною особливістю є не лише функціональна компонента, а й стійкість фінансової системи до негативних впливів або шоків.

Друга група визначень, яка охоплює думки зарубіжних та українських науковців, концентрується на фінансовій нестабільності як протилежному явищі до фінансової стабільності.

Е. Д. Крокетт вважає, що “фінансова стабільність – це відсутність фінансової нестабільності, і визначає фінансову нестабільність як ситуацію, в якій економічні показники потенційно погіршуються коливаннями ціни на фінансові активи або здатністю фінансових посередників виконувати свої договірні зобов'язання” [2, с. 2]. Він також стверджує, що “фінансова нестабільність може проявлятися або в крижкості фінансових посередників, або в надмірній волатильності цін на фінансові активи” [2, с. 3].

Свідченням популярності трактування від протилежного є визначення заступника голови Ради керуючих Федеральної резервної системи США Р. У. Фергюсона. Так, на його погляд, “найкорисніша концепція фінансової нестабільності для центральних банків та інших органів влади містить певне поняття неспроможності ринку або зовнішніх ефектів, які потенційно можуть вплинути на реальну економічну діяльність” [4, с. 1]. Далі Р. Фергюсон “визначив фінансову нестабільність як ситуацію, що характеризується цими трьома основними критеріями: (1) деякий важливий набір цін на фінансові активи, здається, різко відхилився від фундаментальних; та/або (2) функціонування ринку та доступність кредитів на внутрішньому та, можливо, на міжнародному рівнях були значно спотворені; в результаті чого (3) сукупні витрати значно відхиляються (або ймовірно будуть

відхилитися) вище або нижче від здатності економіки виробляти” [4, с. 2].

Ф. Мишкін вважає, що “фінансова нестабільність виникає, коли потрясіння у фінансовій системі перешкоджають потоку інформації так, що фінансова система більше не може виконувати свою роботу зі спрямування коштів тим, хто має продуктивні інвестиційні можливості [7, с. 6].

Дж. Чант стверджує, що “фінансова нестабільність стосується умов на фінансових ринках, які шкодять або загрожують завдати шкоди економіці через вплив на роботу фінансової системи. Така нестабільність різними способами шкодить роботі економіки. Це може погіршити фінансовий стан нефінансових одиниць, таких як домогосподарства, підприємства та уряди, настільки, що потік фінансів до них стає обмеженим. Це також може порушити роботу певних фінансових установ і ринків, щоб вони були менш спроможними продовжувати фінансувати решту економіки. Загрози фінансовій стабільності походять з таких різноманітних джерел, як дефолт за облігаціями уряду; неплатоспроможність малого спеціалізованого валютного банку; поломка комп’ютера у великому банку; кредитна діяльність малого банку” [1, с. 3–4].

Е. Девіс зазначає, що “системний ризик і фінансова нестабільність спричиняють підвищений ризик фінансової кризи – серйозний крах фінансової системи, що спричиняє нездатність надавати платіжні послуги або кредит на продуктивні інвестиційні можливості. Така криза, своєю чергою, мала б серйозний вплив на загальну економічну діяльність. Системний ризик зазвичай пов’язаний із платоспроможністю фінансових установ, нестачею ринкової ліквідності та деформацією ринкової інфраструктури” [3, с. 2]. Отож, Е. Девіс вважає, що поняття системного ризику і фінансової нестабільності є ідентичними.

Л. Є. Момотюк зазначає: “Оскільки фінансова стабільність – це відсутність тих чи інших ознак фінансової нестабільності, то фінансова нестабільність – це такий стан фінансової системи країни, коли умови її функціонування негативним чином відображаються як на економічній активності, так і на самій фінансовій системі” [25, с. 95].

Фінансова нестабільність виникає, коли баланс ризиків у фінансовій системі порушується, що може призвести до неможливості фінансових посередників виконувати свої зобов’язання перед клієнтами та контрагентами. Це може спричинити серйозні проблеми для реального сектору економіки шляхом передачі негативних шоків через фінансову систему.

Важливою характеристикою фінансової нестабільності є втрата довіри та низька відновна здатність фінансової системи. Умови, які призводять до цієї нестабільності, можуть бути різними, включаючи фінансові кризи, банкрутства фінансово-кредитних і банківських установ та ін.

Саморегуляція фінансової системи може бути обмеженою через різні причини, такі як неправильні регуляторні політики, недостатня прозорість ринків, недоліки у функціонуванні фінансово-кредитних і банківських установ та ін. Тому важливим завданням для економічної політики є створення умов, які сприяють стабільності фінансової системи та зменшенню ризиків фінансових криз.

На нашу думку, фінансова стабільність означає, що фінансова система країни має надійний стан, який забезпечує безперервність фінансових операцій в економіці, високий рівень довіри до фінансових установ, відсутність надмірної нестабільності на фінансових ринках, ефективне розподілення фінансових ресурсів і можливість ефективного управління фінансовими ризиками, достатній рівень резервів у фінансовій сис-

темі, щоб забезпечити відповідну стійкість та здатність протистояти негативним економічним викликам у майбутньому, запобігаючи їх негативному впливу на економіку.

Ключовим елементом фінансової системи є банківська система. Банківські установи відіграють важливу роль у залученні депозитів, наданні кредитів, здійсненні платіжних операцій, управлінні ризиками та забезпеченні фінансової стабільності. Банківська система сприяє функціонуванню економіки, забезпечуючи фінансові послуги для підтримки підприємств, домогосподарств та держави в їхній діяльності.

Важливо зазначити, що взаємозв'язок між фінансовою стабільністю банківської системи, економічним розвитком та безпекою держави можна розглядати як взаємну послідовність (рис. 1).

У світлі значущої ролі, яку банківська система відіграє у державному механізмі суспільного відтворення, важливо, щоб вона відповідала різноманітним вимогам, зокрема мала стабільний фінансовий стан.

Стабільність є ключовим показником, що відображає стан банківського сектору у повному обсязі. Поняття “стабільність банківської системи” виявляє різноманітність інтерпретацій у науковій літературі. Єдиного узгодженого підходу до цього терміна немає.

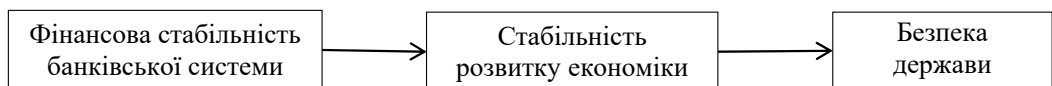
У “Банківській енциклопедії” С. Арбузова, Ю. Колобова, В. Міщенко та С. Науменкової зазначено: “Стабільність банківської системи (Stability of the Banking System) – комплексна характеристика стану банківської системи, при якому реалізується її сутність і призначення в економічній

системі країни, адекватно та ефективно виконуються її функції, а також забезпечується спроможність підтримувати рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами (спадом економіки, фінансовою кризою, трансформацією економіки тощо). Стабільність банківської системи характеризується надійністю, збалансованістю та пропорційністю функціонування її структурних елементів, здатністю зберігати стійку рівновагу та надійність протягом тривалого часу” [10, с. 416–417].

У зазначеній вище енциклопедії також йдеться: “У літературі поряд із терміном “стабільність” (stability), як синонім, використовують термін “стійкість” (soundness). Термін “стабільність” здебільшого пропонують використовувати на макрорівні, а термін “стійкість” – на мікрорівні для аналізу окремих елементів фінансової системи або фінансових установ” [10, с. 417].

На погляд В. В. Коваленко, Ю. Гаркуші, “не можна погодитися з тим, що “стабільність” доцільно розглядати на макрорівні, а “стійкість” – на мікрорівні, адже фінансову стабільність ми можемо визначати і для окремої фінансової інституції. Тим паче, що забезпеченню фінансової стійкості на сьогоднішній день приділяється значна увага як на рівні світового фінансового ринку, національних банківських систем, так і на рівні окремих банків, зокрема – системо утворюючих” [14, с. 37].

Так, О. В. Дзюблюк та Р. В. Михайлюк у своєму дослідженні зазначають, “що стій-

Рис. 1. Взаємозв'язок фінансової стабільності банківської системи, стабільності розвитку економіки і безпеки держави*

* Побудовано на основі [26, с. 184].

ким є той банк, який здатний витримати максимальний, граничний рівень непередбачуваних втрат, за котрого він зберігає стан ефективного функціонування. А стабільний розвиток, своєю чергою, передбачає спроможність банку з плином часу забезпечити зменшення даних втрат, належну швидкість їх подолання, створюючи тим можливість для досягнення та підвищення рівня стійкості” [12, с. 29].

Цікавою є думка Н. П. Погореленко, О. М. Сидоренко: “Таким чином, стабільність банківської системи у загальному значенні слід розуміти як здатність протистояти перешкодам у її функціонуванні для того, щоб вона могла здійснювати роль фінансового посередника в економіці. Саме стабільність банківської системи є основою для прийняття раціональних рішень у сфері капіталовкладень та сприяє ефективній діяльності господарських суб’єктів. Оскільки стабільність банківської системи визначає стабільність економічного середовища, яке оточує банк, то досягти цієї якісної характеристики неможливо без забезпечення стійкості окремих банків” [18].

А. В. Фалюта зауважує: “Фінансова стабільність банку – це його здатність у часі безперебійно працювати – надавати послуги і задовольняти вимоги, підтримуючи оптимальну величину ліквідності, прибутковості і платоспроможності за допустимого рівня ризиків, і витримувати при цьому негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників. Тобто, одним з ключових чинників, що визначає рівень фінансової стабільності, є величина та якість прийнятих банком ризиків” [21, с. 231].

Доволі часто поняття “фінансова стабільність” використовують як синонім до “фінансова стійкість” для перекладу англійського терміна “financial stability” українською мовою. Однак, з погляду врахування фактора часу щодо функціонування банків-

ської системи, поняття “фінансова стабільність” є ширшим, ніж “фінансова стійкість”.

На переконання В. Коваленко, Ю. Гаркуші, “під фінансовою стабільністю банківської системи слід розуміти міру повноти і якості вирішення завдань, поставлених перед нею, виконання банківською системою своєї місії, що забезпечує досягнення позитивного фінансового результату. Фінансова стабільність характеризує фактичний ступінь досягнення результату, заданого функцією системи” [14, с. 37].

На думку Ж. М. Довгань, “фінансова стабільність банківської системи – це такий її динамічний стан, за якого вплив будь-яких шоків на окремі елементи чи систему загалом не заважає здійснювати ефективний перерозподіл фінансових ресурсів в економіці та забезпечувати якісне функціонування платіжної системи” [13, с. 37].

Т. Б. Стечишин, М. М. Дідик вважають, що “під стабільністю банківської системи доцільно розуміти здатність забезпечувати та підтримувати рівноважний стан банківської системи та оперативно адсорбувати несподівані дії і шоки фінансової системи та реальної економіки” [20, с. 809].

Більшість дослідників переконані, що необхідна розробка ефективного механізму, який забезпечував би фінансову стабільність банківської системи, запобігаючи виникненню банківських криз та сприяючи наступному економічному розвитку держави.

На нашу думку, фінансова стабільність банківської системи – це здатність забезпечити надійність, безпеку, доступність та ефективність фінансових послуг, а також фінансову стабільність і ефективний розподіл ресурсів в економіці.

Наразі забезпечення стабільності банківської системи вважається однією з ключових функцій центральних банків. Згідно зі статтею 6 Закону України “Про Національний банк України” з 2015 р. НБУ отримав

повноваження сприяти фінансовій стабільності, що визначено як другий пріоритет після забезпечення цінової стабільності [24].

Повноваження центральних банків у забезпеченні фінансової стабільності відрізняються залежно від національних традицій, структури фінансового сектору та інших факторів. Це впливає на те, як саме центральний банк сприяє фінансовій стабільності.

Навіть при обмежених повноваженнях, як у випадках Швеції та Фінляндії, центральний банк впливає на фінансову стабільність. По-перше, він виконує ключову роль як кредитор останньої інстанції під час кризових ситуацій, коли інші джерела фінансування відсутні. По-друге, у світовій практиці центральні банки проводять оверсайт або контроль і управління платіжними системами, які є важливими для забезпечення фінансової стабільності. По-третє, центральні банки збирають та аналізують унікальні дані про ринки та фінансову систему, маючи необхідну кваліфікацію для комплексного аналізу фінансової стабільності [23].

У деяких країнах Центральної та Східної Європи центральні банки мають широкий спектр повноважень, включаючи регулювання та нагляд за банківським або фінансовим сектором загалом. За такого повноваження вони можуть використовувати різноманітні пруденційні заходи для забезпечення фінансової стабільності. На особливу увагу заслуговують макропруденційні інструменти, наприклад, контрциклічний буфер капіталу, який спрямований на обмеження глибини фінансових криз. Важливою особливістю таких інструментів є їх можливість застосовуватися точково до конкретних груп фінансових установ, які пов'язані з певними ризиками.

Національний банк України володіє різноманітним інструментарієм для забезпечення фінансової стабільності. По-перше, регулятор здійснює якісний аналіз

та інформування про виявлені ризики. У випадку, якщо попередження виявляється недостатнім, регулятор може застосувати макропруденційні інструменти, такі як встановлення вимог до капіталу або ліквідності. Крім того, НБУ може використовувати інші секторальні інструменти для забезпечення фінансової стабільності [23].

Макропруденційні заходи є обмеженнями, які накладаються на фінансові установи з метою зменшення системних ризиків і підвищення стійкості фінансової системи. Вони можуть обмежувати темпи розвитку фінансових установ та призводити до втрат як для самого сектору банків, так і для економіки загалом. Ці заходи використовують лише тоді, коли їхня ефективність у запобіганні значним втратам у майбутньому, особливо під час фінансових криз, визнана ключовою.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу обґрунтувати такі висновки:

1. Загальноприйнятого визначення фінансової стабільності немає. В науковій практиці існує кілька підходів до визначення поняття "фінансової стабільності". На нашу думку, фінансова стабільність означає, що фінансова система країни має надійний стан, який забезпечує безперервність фінансових операцій в економіці, високий рівень довіри до фінансових установ, відсутність надмірної нестабільності на фінансових ринках, ефективно розподілення фінансових ресурсів і можливість ефективного управління фінансовими ризиками, достатній рівень резервів у фінансовій системі, щоб забезпечити відповідну стійкість та здатність протистояти негативним економічним викликам у майбутньому, запобігаючи їх негативному впливу на економіку.

2. Банківська система будь-якої країни повинна повноцінно виконувати свої функції. Динамічний розвиток економіки держави неможливий без забезпечення фінансової

стабільності банківської системи. Ефективне функціонування банківської системи та задоволення потреб клієнтів і держави неможливі без стабільності у її роботі. У період кризи фінансова стабільність банківської системи зазнала найбільшого удару. Відсутній також єдиний системний підхід до трактування сутності фінансової стабільності банківської системи. На нашу думку, фінансова стабільність банківської системи – це здатність забезпечити надійність, безпеку, доступність та ефективність фінансових послуг, а також фінансову стабільність і ефективний розподіл ресурсів в економіці.

3. Поняття “фінансова стабільність” та “фінансова стійкість” мають різні значення, але вони взаємно пов’язані між собою.

4. Важливу роль у підтримці фінансової стабільності відіграють центральні банки. Забезпечення фінансової стабільності стало однією з основних функцій Національного банку України.

5. Фінансова стабільність національної банківської системи передбачає не лише стабільність фінансових ринків та інститутів, а й стабільність у реальному секторі економіки. Фінансова стабільність банківської системи проявляється у довгостроковому періоді, вона має важливі зв’язки з ціновою стабільністю та діями, спрямованими на її забезпечення. Збереження стійкості банківської системи є ключовим фактором для забезпечення стабільності фінансової та економічної системи, а також для забезпечення економічної безпеки держави. Предметом подальших наукових досліджень мають стати обґрунтування складу показників оцінки фінансової стабільності банківської системи.

Список використаних джерел

1. Chant J. *Financial stability as a policy goal. Essays on Financial Stability, Technical Report. Bank of Canada. 2003. № 95.*
2. Crockett A. *The theory and practice of financial stability. Essays in International Finance. Princeton University. Princeton, New Jersey. 1997. № 203. 60 p. URL : <https://ies.princeton.edu/pdf/E203.pdf>.*
3. Davis E. *A typology of financial instability. Oesterreichische National bank (Central Bank of Austria). Financial Stability Report. 2001. № 2. P. 92–110.*
4. Ferguson R. *Should Financial Stability Be An Explicit Central Bank Objective? Conference at the IMF in Washington, D.C. 2002. Sept. 16–17. URL : <https://www.imf.org/external/pubs/ft>.*
5. Foot M. *What is “financial stability” and how do we get it? The Roy Bridge Memorial Lecture (United Kingdom: Financial Services Authority). 2003, April.*
6. Large A. *Financial stability: maintaining confidence in a complex world. Bank of England Financial Stability Review. 2003. 174 p.*
7. Mishkin F. *Global Financial Instability: Framework, Events, Issues. Journal of Economic Perspectives. 1999. Vol. 13, № 4. P. 3–20.*
8. Padoa-Schioppa T. *Central banks and financial stability: exploring a land in between: paper presented at the Second ECB Central Banking Conference “The transformation of European financial system”. Frankfurt-am-Main. 2002, October.*
9. Schinasi G. J. *Defining financial stability. IMF Working Paper. International Monetary Fund. 2004. № 187. P. 17–23.*
10. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. *Банківська енциклопедія. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.*
11. Белінська Я. В., Биховченко В. П. *Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку. Стратегічні пріоритети. 2012. № 1. С. 72–84.*
12. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. *Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль : Тернограф, 2009. 316 с.*

13. Довгань Ж. М. Економічна сутність фінансової стабільності банківської системи. *Наука молода* : зб. наук. праць молодих вчених THEU. 2016. № 25. С. 26–39. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27664/1/%d0%94%d0%be%d0%b2%d0%b3%d0%b0%d0%bd%d1%8c.pdf>.
14. Коваленко В., Гаркуша Ю. Теоретичні та методичні підходи до оцінювання фінансової стабільності банківської системи. *Вісник Національного банку України*. 2013. № 9. С. 126–131.
15. Коріньок Я. О. Сутність фінансової стабільності та особливості її прояву. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2015. Вип. 11. Ч. 2. С. 126–130. URL : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/75.pdf.
16. Кузнєцова А. Я., Погореленко Н. П. Концептуальні положення забезпечення стабільності банківської системи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3. С. 4–16.
17. Лазня А. В. Зв'язок поняття "фінансова стабільність" із категоріями економічної науки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. праць. ДВНЗ "УАБС НБУ". 2012. Вип. 34. С. 218–225. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57520/5/Laznia_Zviazok_poniattia_finansova%20stabilnist.pdf;jsessionid=E401493DF0499CFD2BEB5E8C1F30F7E3.
18. Погореленко Н. П., Сидоренко О. М. Моніторинг фінансової стабільності банківського сектору. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2011. № 1. Ч. 2. С. 61–68. URL : <https://doi.org/10.18371/fcapter.v1i10.29247>.
19. Романяк М. М. Фінансова стабільність: проблема інтерпретації. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2016. № 4. С. 21–26. URL : http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-4_0-pages-21_26.pdf.
20. Стечишин Т. Б., Дідик М. М. Забезпечення стабільності банківської системи в умовах фінансової кризи. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 808–817. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/123.pdf.
21. Фалюта А.В. Забезпечення фінансової стабільності банку через систему управління ризиками. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2007. № 17.2. С. 230–235.
22. Шпіка П. Питання фінансової стабільності в центральних банках. *Банки та банківські системи*. 2007. № 3. С. 4–15.
23. Даниленко А. Що таке фінансова стабільність, та як центральні банки можуть її забезпечувати. *Експертна платформа*. URL : https://expla.bank.gov.ua/expla/news_0026.html.
24. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. Дата оновлення 01.01.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
25. Момотюк Л. Є. Теоретичні підходи до статистичної оцінки фінансової стабільності держави. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 4. С. 94–99.
26. Мірошніченко Г. О. Напрями розвитку механізму стабілізації банківської системи в умовах невизначеності. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 9. С. 182–189. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2013_9_29.

References

- Chant, J. (2003). *Financial stability as a policy goal. Essays on Financial Stability, Technical Report*. Bank of Canada, 95.
- Crockett, A. (1997). *The theory and practice of financial stability. Essays in International Finance*. Princeton University. Princeton, New Jersey, 203, 60. Available at: <https://ies.princeton.edu/pdf/E203.pdf/>.
- Davis, E. (2001). *A typology of financial instability*. Oesterreichische National bank (Central Bank of Austria). *Financial Stability Report*, 2, 92–110.
- Ferguson, R. (2002). *Should Financial Stability Be An Explicit Central Bank Objective? Conference Paper*.

rence at the IMF in Washington, D.C., Sept. 16–17. Available at: <https://www.imf.org/external/pubs/ft>.

5. Foot, M. (2003). What is “financial stability” and how do we get it? The Roy Bridge Memorial Lecture (United Kingdom: Financial Services Authority). April.

6. Large, A. (2003). Financial stability: maintaining confidence in a complex world. Bank of England Financial Stability Review, 174.

7. Mishkin, F. (1999). Global financial instability: framework, events, issues. *Journal of Economic Perspectives*, 4, 3–20 (Vol. 13).

8. Padoa-Schioppa, T. (2002). Central banks and financial stability: exploring a land in between: paper presented at the Second ECB Central Banking Conference “The transformation of European financial system”. Frankfurt-am-Main. October.

9. Schinasi, G. J. (2004). Defining financial stability. *IMF Working Paper. International Monetary Fund*, 187, 17–23.

10. Arbuzov, S.G., Kolobov, Yu. V., Mishchenko, V. I., Naumenkova, S. V. (2011). *Bankivska entsyklopediia [Banking encyclopedia]*. Kyiv : Znannia [in Ukrainian].

11. Belinska, Ya. V., Bykhovchenko, V. P. (2012). *Mekhanizm zabezpechennia finansovoi stabilnosti: struktura, instrumenty, napriamy rozvytku [Mechanism of ensuring financial stability: structure, tools, directions of development]*. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities*, 1, 72–84 [in Ukrainian].

12. Dzyublyuk, O. V., Mykhailiuk, R. V. (2009). *Finansova stiikist bankiv yak osnova efektyvnoho funktsionuvannia kredytnoi systemy [Financial stability of banks as a basis for effective functioning of the credit system]*. *Ternopil: Ternograf* [in Ukrainian].

13. Dovgan, Zh. M. (2016). *Ekonomichna sutnist finansovoi stabilnosti bankivskoi systemy [The economic essence of the financial stability of the banking system]*. *Nauka moloda – Science is Young. Coll. of science works of young scientists of TNEU*, 25, 26–39. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27664/1/%d0%94>

[%d0%be%d0%b2%d0%b3%d0%b0%d0%bd%d1%8c.pdf](#).

14. Kovalenko, V., Harkusha, Yu. (2013). *Teoretychni ta metodychni pidkhody do otsiniuvannia finansovoi stabilnosti bankivskoi systemy [Theoretical and methodical approaches to the assessment of the financial stability of the banking system]*. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of National Bank of Ukraine*, 9, 126–131 [in Ukrainian].

15. Korinyok, Ya. O. (2015). *Sutnist finansovoi stabilnosti ta osoblyvosti yii proiavu [The essence of financial stability and features of its manifestation]*. *Naykovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytety. Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Economic sciences*, 11, 126–130 (Part 2) [in Ukrainian].

16. Kuznetsova, A. Ya., Pogorelenko, N. P. (2018). *Kontseptualni polozhennia zabezpechennia stabilnosti bankivskoi systemy [Conceptual provisions for ensuring the stability of the banking system]*. *Finansovo-kredytna dialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3, 4–16 [in Ukrainian].

17. Laznia, A. V. (2012). *Zviazok poniattia “finansova stabilnist” iz katehoriimamy ekonomichnoi nauky [The relationship between the concept of “financial stability” and the categories of economic science]*. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy – Problems and Prospects of Development of the Banking System of Ukraine. Coll. of science works DVNZ “UABS NBU”*, 34, 218–225. Available at: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57520/5/Laznia_Zviazok_poniattia_f finansova%20stabilnist.pdf;jsessionid=EA01493DF0499CFD2BEB5E8C1F30F7E3.

18. Pogorelenko, N. P., Sydorenko, O. M. (2011). *Monitorynh finansovoi stabilnosti bankivskoho sektoru [Monitoring the financial stability of the banking sector]*. *Finansovo-kredytna dialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 1, 61–68 (Part 2) [in Ukrainian].

19. Romanyak, M. M. (2016). *Finansova stabilnist: problema interpretatsii* [Financial stability: the problem of interpretation]. *BUSINESSINFORM*, 4, 21–26. Available at: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-4_0-pages-21_26.pdf.
20. Stechyshyn, T. B., Didyk, M. M. (2018). *Zabezpechennia stabilnosti bankivskoi systemy v umovakh finansovoi kryzy* [Ensuring the stability of the banking system in the conditions of the financial crisis]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, 16, 808–817. Available at: https://economy-andsociety.in.ua/journals/16_ukr/123.pdf.
21. Faluta, A. V. (2007). *Zabezpechennia finansovoi stabilnosti banku cherez systemu upravlinnia ryzykamy* [Ensuring the financial stability of the bank through the risk management system]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy – Scientific Bulletin of the National Forestry University of Ukraine*, 17.2, 230–235 [in Ukrainian].
22. Shpika, P. (2007). *Pytannia finansovoi stabilnosti v tsentralnykh bankakh* [Issues of financial stability in central banks]. *Banky ta bankivski systemy – Banks and Banking System*, 3, 4–15 [in Ukrainian].
23. Danylenko, A. (2009). *Shcho take finansova stabilnist, ta yak tsentralni banky mozhut yii zabezpechuvaty* [What is financial stability and how central banks can ensure it]. *Ekspertna platforma – Expert Platform*. Available at: https://expla.bank.gov.ua/expla/news_0026.html.
24. *Pro Natsionalnyi bank Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 20 travnia 1999 roky № 679-XIV* [On National Bank of Ukraine. Law of Ukraine]. (1999, May, 20). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
25. Momotiuk, L. E. (2013). *Teoretychni pidkhody do statystychnoi otsinky finansovoi stabilnosti derzhavy* [Theoretical approaches to the statistical assessment of the financial stability of the state]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo – Foreign Trade: Economy, Finance, Law*, 4, 94–99. [in Ukrainian].
26. Miroshnychenko, G. O. (2013). *Napriamy rozvytku mekhanizmu stabilizatsii bankivskoi systemy v umovakh nevyznachenost* [Development directions of the mechanism of stabilization of the banking system in conditions of uncertainty]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economy*, 9, 182–189. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2013_9_29.